

1021. J. a.
Kodu = kooli

ABD = raamat.

„Arka üles!“ hüiab kullik,
„Ole hoolas ja ka wirik,
Õpetus sind targaks teeb,
Siis sind igauks ka näeb.“

Tallinnas, 1887.

Kodu = kooli

A B D - Raamat,

kust seeft mõis

Eesti- ja Wenekeele

lugema ja kirjutama õppida.

Nõ 2.

ENSV TA

Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

Tallinnas.

33139

Trükitud S. Mathiesen'i kirjadega.

1887.

1.

A b d e g h i j k l
m n o p r s s t t u w
ä ö õ ü.

2.

ai au ae aa ea ei äi äü äe iu ia
io ie ii ao oa oe oi oo ða ðe ðu ði
ua ue ui üi.

3.

ab de be ed ib di bi id ba da ad bo
od do ub du ob bu ud ga ah ag ha
ge eh eg ih gi hi ig ho og oh go hu
af uh fa al fe la ef le if li il fi ol.

4.

fo ul fu lu uf ma an am na em ne
mi in om no mo on mu un nu um

ap ra pa ar re ep pe er pi ri ir ip
or po op ro pu ur up ru.

5.

fa as se es si is so os ju us at wa
ta aw et we te ew to ow ot wo tu
wu ut uw lä hä äh äg hō ōh hū üh
ja jä jō jo ju äf fä fō öf fū lä lö
lü mä äm ðm mō üm mü.

6.

nä äp pä är rä ðn rō jä äs jō jū
tō nō tū wä wō wö üt ät jō üs lō
ōr rū ūr pō öp tā mō ðm nü ūp pū
juu uus fuu näe pea fōu pōe wae
liu piu sae fue lue wea pae pue fau.

7.

aeg, and, ait, ais, aur, arm, alp, aas,
aaw, arg, org, erf, eht, efs, elf, ees,
oht, eht, eit, ilm, üfs, ufs, urb, umb,
uus, luu, ōhf, ōis, ōrn, hai, lai, pai,
sai, jah, tui, sui, pūi, sūi, nui, tūi.

8.

arst, haaw, hind, hing, hääl, hirm,
 hais, hulf, händ, haud, hints, hurt,
 halp, mees, hoog, hool, hoop, hein,
 järk, jooks, jänd, joud, joul, jöhw,
 jahw, faks, farp, fänd, felm, farm,
 fülw, fehwh, fülw, fünd.

9.

laps, laisk, lehm, leht, lind, lint, ling,
 lips, fonks, furg, füpš, fops, förw,
 font, hilp, film, förm, fölm, tund,
 torm, torn, wend, mäht, mäng, märk,
 mets, möis, pöis, nurf, wits, wörk,
 fošk, müts, muld, mulf.

10.

maks, naer, nöel, nurf, küis, külg,
 jälg, jarw, šant, tark, tell, tint, tang,
 selg, sölg, ronk, ritw, šaks, surm, šulg,
 nirk, naps, jalg, järg, juht, färg,
 mold, pant, pilk, pilw, pind, põlw,
 tuhk, tops, förw.

11.

wilt, waht, wänt, wend, firp, fits, fihw, fiud,
liud, tont, torf, toht, tōrw, tōhf, nirk, fark,
fant, leib, räim, wirt, wärf, fass, ferw, talw,
tōlf, pōrn, pärn, kärn, hirw, forw, fōht, fōrs,
fild, fūld, fūlg, fast, wars, wälf, saun, part.

12.

nitt, siid, riist, tuul, tiif, juut, juust, juur,
piist, liist, foot, noot, wil, wiin, tiw, riw,
fiin, siil, saal, fool, tool, toop, taar,
toos, tuul, fuul, puur, kaal, taat, feel, seep,
saar, saan, käär, nöör, nööp, säär, küür, mees.

13.

fapp, sapp, soff, füll, fuff, käff, moff, noff,
fönn, fepp, sepp, fopp, lass, waff, matt, fell,
lömm, lipp, narr, napp, nupp, papp, patt,
piitt, pull, pann, null, nuff, suff, taff, täff,
piff, linn, nömm, pass.

14.

pass, punn, piiss, põll, pott, rott, rofs, rull,
ropp, sönn, sopp, tuff, toll, tonn, kann, koff,
kumm, peff, renn, fell, pomm, tupp, supp,
roff, puff, kütt, pill, pall, nott, tumm, rumm,
napp, tuff, fitt, roff, latt.

15.

A B C G G S S
 R R M R S P
 R S T U W.
 X Y Z ii.

16.

Na=dam, Ge=wa, Ab=ram, Na=du,
 A=nu, Au=nus, And=res, ar=mas,
 a=lam, a=si, a=bi, tu=ba, Tii=nu, Tõ=nis,
 tü=hi, toi=dus, too=res, tō=bi, pör=sas,
 pud=ru, pü=ha, tō=de, sō=na.

17.

El=lu, e=lu, heit=lik, e=ma, e=sif, õi=
 gus, õn=nis, o=nu, õh=tu, õö=se, hom=
 mit, loo=tus, oo=tus, too=tus, sō=ber,
 i=sa, tä=di, mu=re, fō=wa, fi=wi, ras=ke,
 ra=tas, kind=lus, ja=wi.

18.

In-gel, i-me, i-lus, i-gaw, hin-gus, ras-fus,
ih-nus, sit-fe, wae-ne, wae-ti, kel-mus, kur-jus,
Jaa-kob, Joo-sep, Joo-nas, jooma, J-saak,
jut-lus, ju-hus, kurb-tus, pa-hem.

19.

Kaa-rel, kar-tus, tar-fus, hea-dus, san-tus,
umb-ust, ah-nus, lais-fus, Too-mas, tub-li,
Wön-nu, wöe-ras, wir-fus, röö-mus, saa-tus,
pa-gan, pa-ras, pais-tus, pun-nis, kü-li, rif-fus,
lam-mas, sam-mas, ham-mas, hä-bi.

20.

Kus-tas, kä-gu, kuf-fus, hin-gus, öe-lus,
pör-sas, si-ga, kuld-ne, wa-ra, wass-ne, wä-raw,
wä-gew, wä-hi, Kad-ri, ka-de, koo-bas, lah-fus,
lö-bus, noo-rus, ndr-fus, ndm-mif, niis-fus,
hai-gus, Hind-rif, tü-hi, tü-li, tu-li.

21.

Pii-su, lah-fe, rah-was, ro-hi, rääs-tas,
roh-fe, löi-fus, lön-gas, rön-gas, fi-ri, kä-re,
ilus, ümb-rus, juu-rus, Pin-da, loo-mus, luu-le,
ab-ras, pe-re, rah-was, sil-mad, för-wad, ni-na,
ja-lad, ö-lad, önd-lad, sö-rad, sar-wed, saa-pad.

22.

Ma-ri, maitis-ma, ma-gus, juh-fus, sii-rup,
Mih-kel, Mad-li mö-mus, Ma-dis, moo-dis,

Ma=ret, ma=le, pa=le, pu=na, si=nif, pu=nif, pör=nif, päh=fel, mö=te, möist=lit, jun=fur, sünd=lit, sol=dat, kub=jas, fil=ter, op=man.

23.

Nee=du, ni=mi, nai=ris, kap=jas, por=gant, tan=gud, ja=hud, ka=lad, küps=ma, keel=ma, kiit=ma, niit=ma, wöid=ma, wöit=ma, lau=sa, tä=na, kau=nis, kos=tus, nu=rin, nur=jas, õ=li, O=tu, hoo=las, Bee=ter, pär=dif, pä=ris, poo=lit.

24.

Rein=hold, kopel, koo=bas, kondid, kim=pus, kind=lus, kuu=lus, sõ=da, la=hing, last=ma, Soh=wi, sü=da, su=la, lu=mi, ra=he, re=gi, oh=jad, wal=jad, wan=ter, sa=dul, sõit=ma, ku=hi, o=der, ni=su, kae=rad, ku=ked, ka=nad.

25.

Too=mas, tund=ma, saat=ma, Wil=lem, wõ=ru, rät=sepp, li=ha, söö=ma, kää=rid, kää=nid, wää=did, waa=did, kaar=did, saa=nid, kaa=nid, koo=lid, too=lid, noo=did, noo=lid, woo=rid, moo=rid, sii=lud, kii=lud, nii=dud, ää=red, sää=red, soo=led, soo=ned, poo=led, koo=red, too=red, wool=med, hool=med.

26.

Ar=mas=tus, a=bi=mees, a=bi=kaas, a=lus=tus, ai=ta=ma, Ges=ti=ma, e=da=si, e=si=teks, e=la=ma,

hin-ga=ma, hoo=le-ga, hiil-ga=ma, Jü-ri=kuu,
 jul-ges-te, juh-ti=ma, Jaa-ni=ke, ju-me=kas,
 jä-ne=sed, jä-re=le, joot=se=ma, ka-da=kas, o=ha=
 kas, Väa-ne=maa, lop=sa=kas, Saa-re=maa,
 Hii-u=maa, Mu-hu=maa, Kih-nu=saar, Ruh=
 nu=saar, Taa-ni=maa, Ung-ri=maa, Wi-ru=maa,
 27.

Root=si=maa, ro-hu=ma, roh=kes-te, tär=
 ka=ma, kan-na=tus, ka=su=lik, tu=lu=lik, rän=
 gas-te, rop=si=ma, soo=la=ne, so=pa=ne, tol=
 mu=ne, si=ni=ne, sil=mi=ne, mus=ti=kas, mu=tu=
 kas, tu=ge=wus, tun=nis=tus, si=ti=kas, Soom=
 la=ne, lõ=bus=mees, Pa=pu=maa, la=gen=dif,
 ku=ning=riik, ko=ha=ne, tä=nu=lik, Taa-ni=el,
 tõ=bi=ne, e=la=jas, e=le=want, hi=mu=lik, u=du=ne,
 hom=mi=ku.

28.

Waht-ra=puu, puu=du=lik, to=ru=pill, to=la=
 kas, frant=si=ke, kar=wa=ne, ru=ma=lus, ru=si=kas,
 u=su=taw, loo=tus=lik, näl=ja=ne, na=ru=kael,
 nuus=ki=ma, hoo=le-ga, i=su=lik, lu=ge=ja, il=ma=
 lik, lah=ku=ja, mi=ne=wif, o=le=wif, tu=le=wif,
 Beet=re=ke, pee=ni=ke, poi=si=ke, Mar=di=ke, Maa=
 li=ke, nae=ra=tus, wal=la=le, wi=ha=ne, wõ=ri=te,
 wõ=ru=kael, kul=ler=kupp, jaa=ni=lill, ki=bu=wits,
 pü=ha=päew, es=mas=päew, tei=si=päew, kesk=
 nä=dal.

29.

Nel=ja=päew, wii=es=päew, lau=päe=wa, rii=
 su=ja, röö=wi=ja, röb=ku=ja, pa=lu=ja, pa=tu=ne,
 pa=ha=ne, pil=ka=ja, pöö=ra=ne, i=ni=me, a=su=ja,
 hi=li=ne, tu=li=ne, tuu=le=ne, e=la=ma, ek=si=ma,
 a=wal=dus, il=mu=tus, kim=ba=tus, i=hal=dus,
 u=nis=tus, röö=mu=s=tus, kur=was=tus, tal=li=tus,
 ar=wa=sin, ai=ma=sin, wal=wa=sin, ui=nu=sin, puh=
 ka=sin, är=ka=sin, hüip=pa=sin, pa=ran=dud, kas=
 wa=tud, maa=li=tud, küü=ri=tud.

30.

Ar=mu=li=ne, a=bi=e=lu, ar=mu=ke=ne, a=wi=
 ta=ma, e=ba=usk=lif, ek=si=ta=ma, en=ne=mi=ne,
 e=hi=ta=ma, ih=ka=mi=ne, hä=da=li=ne, hä=bis=
 ta=ma, hän=na=line, möt=le=mi=ne, tu=le=mi=ne,
 i=me=te=gu, su=re=ta=ma, kur=jus=ta=ma, ki=sen=
 da=ma, Kad=ri=ke=ne, kä=dis=ta=ma, jö=le=das=te,
 jän=da=mi=ne, kä=su=tund=ja, e=le=wi=ful.

31.

Mön=da=su=gu, mö=ni=ta=ma, Sal=me=ke=ne,
 Hel=mi=ke=ne, kau=ni=ke=sed, lap=su=ke=sed, lu=
 nas=ta=ma, ü=hen=da=ma, i=ga=wes=te, el=la=
 fes=te, di=gu=se=ga, õn=ne=li=ne, nar=ri=ke=ne,
 nal=ja=ta=ja, si=ni=lil=led, sii=di=sa=bad,
 far=wi=li=sed, so=ku=ke=sed, fab=ja=li=sed,

šō-ra=fand=jad, jaa=na=lin=mud, i-me-li=šed, ku-
riš ti=kud, kum-mi-li=šed.

32.

Šh=ka-mi=ne, hä=da-li=ne, kul-la-li=ne, koi-
du-pu-na, ko-pu-ta=ja, ko-hu-ta=ja, kaf=ši=pi=di,
kee-le=fand=ja, kdi=ki=pi=di, kar-wu=pi=di, kü-la-
li=ne, kor-ra-li=ne, noo-da-li=ne, no-ti=ke=ne,
ma=ja-li=ne, kan-na-ta=ja, mü-ris-ta=ja, kee-ru-
li=ne, Wi=bu-an=ne, Šl=ma=rii=ne, Wa=ne-
mui=ne, kau-nis-ta=ja, Tur=ja=la=ne, tü-mi-ta=ja.

33.

Ar-mas-ta-mi=ne, el-li-ta-mi=ne, ehi-ta-mi=ne,
ek=ši-ta-mi=ne, hä=wi-ta-mi=ne, õ=pe-ta-mi=ne,
šōb-rus-ta-mi=ne, le=pi-ta-mi=ne, õn-nis-ta-mi=ne,
u-nis-ta-mi=ne, wi=has-ta-mi=ne, wan-nu-ta-
mine, hi-gis-ta-mi=ne, ta-ga=ne-mi=ne fur-was-
ta-mi=ne, nae-ra-ta-mi=ne, rōd-mus-ta-mi=ne,
ü-len-da-mi=ne, a-lan-da-mi=ne, nu-ri=se-mi=ne,
tü-lit=se-mi=ne, õ-hu-ta-mi=ne, õi-en-da-mi=ne,
lō=pe-ta-mi=ne.

34.

Tal-li-ta-mi=šed, tar=wi-ta-mi=šed, eh=ma-ta-
mi=šed, ka-u-ta-mi=šed, fu-la-ta-mi=šed, pu-rus-
ta-mi=šed, ši-li-ta-mi=šed, pa=han-da-mi=šed, wan-
nu-ta-mi=šed, a=wal-da-mi=šed, mee-li-ta-mi=šed,
li-bis-ta-mi=šed, mi=ne=mis=te=ga, tu=le=mis=te=ga,

o=le-mis-te-ga, pa-ran-dus-te-ga, fih-la-mis-te-ga,
 rää-fi-mis-te-ga, nooks-le-mis-te-ga, nok-fi-mis-
 te-ga, tap-le-mis-te-ga, wõit-le-mis-te-ga, a-lan-
 dus-te-ga, ü-hen-dus-te-ga.

35.

Rõõ-mus-ta-ja-te-ga, hea-te-ge-mis-te-ga,
 kan-na-ta-mis-te-ga, mee-li-ta-mis-te-ga, ä-ra-
 rif-tu-mi-sed, pa-ran-da-mis-te-ga, ma-ha-fis-
 fu-mi-sed, suu-re-mee-le-li-sed, ü-les-e-hi-tu-sed,
 ä-ra-hä-wi-tu-sed, fin-ni-wõe-ta-mi-sed, ra-hu-
 põl-we-li-sed, rõõ-mu-fuu-lu-tu-sed, uu-dis-hi-
 mu-li-sed, sõ-na-wa-he-tu-sed, ra-hu-te-ge-mi-sed.

40.

Kuule sõna, õpi hoolfäst, ära laiskle, ära
 naera, räägi tõtt, ole usin, aeg on kasin, tee ruttu.
 Jumal aitab. Tere lõunat! armas sõber. Leitwal'
 jätku! Ara karda! Puhas süda. Armu õli. Rõõ-
 mus elu. Tugew terwis. Ole julge, siis saad
 läbi. Töö on kiitus, laiskus häbi. Päike tõuseb,
 udu waub. Ilm on selge, rohi kasvab. Raste
 hiilgab. Rõõgu kufub. Wõta kätte. Künna põldu.

41.

Ara riidle. Paha tegu. Sõna sõda. Laul on
 ilus. Käi koolis. Tarkus on hea. Katsu järel?
 Härg sarwest, mees sõnast. Rudas töö, nõnda palk.
 Jänäs jookseb. Uks roomab. Lind lennab. Kala

oju. Koer haugub. Lammas määgib. Härg
ammub. Siga rõhib. Kuff laulab. Kadri kedrab.
Laps magab. Ingel walivab. Ust loodab. Süda
tuffub. Mart on maas. Jalg on haige.

42.

Ma ruttan nobedaste, ja rägib mahedaste, ta
laulab. Päew paistab palawaste. Ma niidan
kärmeeste, ja riisub wiledaste, ta künnab kibedaste.
Töö on raske. Ots on hiline. Taewas on sinine.
Pilwed on mustad. Pitkne müristab. Wihma
hakkab sadama. Nemad loowad heinakuhja.

43.

Ära nägra mitte teisi, wõib tulla kord, et tei-
sed jälle sind naerawad; aga auustad sina teisi, siis
auustawad nemad sind ka. — Kui ja teist wiletsu-
ses näed, ära tee siis tema süidest mitte enam juttu,
ega rõõmusta tema õnnetuse üle. Sest ja ei tea
mitte, kes sinu järele walwab; sest Sumal wihtab
paha südant, ja ei heida ükski armu sinu peale.

44.

Darf nõuu töö juures, teeb waewa fergemaks;
jellepärast näeb laisk ikka suuremat waewa. Aga
kes järele mõtleb ja nõuu piab, see saab korda.
Õppi siis juba noorelt tähele panema, jelleläbi
fergitad ja oma tulewa elu waewa. — Üks õnnetu
leiab ikka teist, kes weel suurema õnnetuse sees on.

Sellepärast, waene! ära waata mitte wõerite nende peale, kes sinust rikkamad, waid pane ka neid tähele, kes sinust waesemad on. Rõdige rikkamas ja uhkemas majas wõib ehk mitu muret olla, kellest sinu must suitsune tuba ühtige ei tea.

45.

Õppi kõik Jumala annet äratundma, ja ära pia mitte palju näust lugu, kui terwis aga käes. Sest terwis palehigis tööd tehes toidab meid. Juba mõnigi priske inimene on langenud, et ta üksi oma ilu ja nõuu peale lootust pani. Slu kaub kui lillekene, aga hea kombe ei närtsi elades. — Üks tark ja tasane meel on parem, kui palju raha. — Hea sõna sööb wõera wäe. — Ära põlga wähe- mid, sest nemad wõiwad sind ehk wähest ka hädast aidata.

46.

Üks kade ja kõwa inimene on oma ligimese wastu n'agu hunt talle wastu, kes wale ja ülekohtu läbi oma kasu ja teiste kahju püiab. Kui wale enam ei aita, siis teeb ta wägise kurja, kui jõuab. See on juba maailma wiis, et waga palju kannatama piab; sest, kui hunt tahab, on tall ikka süialune. — Kellel' wägi, sellel' wõimus; kellel' kulkur, sellel' õigus, — aga suur Rättemaksja näeb kõik ja saab üksford igaihele tema tegu mõõda kohtu mõistma.

47.

Tõeste, meie elamine siin ilmas ei ole muud ühtige, kui üks unenäitmine, kelle läbi meie oma elu ärafulutame. Kus on need elatud päevad? Need on nõnda läinud, et n'ad meie meeleski enam ei ole! Palju olivad neist head, palju ka kurjad, ja sellegi pärast ei mäleta meie neid. Annaks Jumal, et meie need päevad, mis weel ees on, nõnda lõpetame, et meil neist ometige rõõmu loota on! Sest, mis siin ka oma tegudest unustanud oleme, tuleb teises ilmas kõik jälle meelde, kas rõõmuks ehk waewaks, sedamööda, kuidas siin maa peal elanud oleme.

Laulud.

Ma olen wäike lapsuke
 Ja püüan õnnistust.
 Ma olen rammusti nõdrute,
 Ei tea hakatust!

Sa olid, Õnnistegija,
 M'ü heaks üks lapsuke:
 Sa peastsid oma werega
 Mind waewast hädastki.

Ma mõtlen, nii kui kuulnud ma,
 Et mu noort südant küll
 S'ü omaks tõest' tahad Sa;
 See 'pole nali S'ul'.

Ei ole jõudu ühtige
 M'ü waese lapse käes.
 Siis aita Issand Jeesuke,
 Sa ainus tugew mees!

Hommiku laul.

Nüüd unest üles ärkan ma,
 Ja päewa vastu lähen ma,
 Nii kui m'u peale pandud,
 Mis saab mind täna waewama,
 Eht mulle õnneks tulema,
 See 'pole teada antud.
 Ma tean siiski, Jumal tdest'
 Mind kaitseb kõige kahju eest.

Shtu laul.

Wäsiind olen, magama
 Tahan heita rahuga,
 Jsa, armu filmaga
 Mind siis jää sa walwama.

Olen täna paha tein'd
 Olen effi tee peal käin'd,
 Jeesuse veri teeb,
 Et see wõlg ka maha jääb.

Nutjad filmad kuiwata,
 Haiget südant paranda.
 Waestest lastest igal pool'
 Olgu Sinu Jsa hool!

Minu armsaid omakseid,
 Jsa, ema, wennakseid,
 Kaitse armust alati,
 Wanu, noori ühtlasi.

Meie ristiusu õpetuse wiis peatüffi.

Esimene peatüff.

Jumala kümnest käsust.

Esimene käsk.

Mina olen Issand sinu Jumal. S'ull ei pea mitte teisi jumalaid olema minu kõrwas.

Wis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade kartma, armastama ja tema peale lootma.

Teine käsk.

Sina ei pea Jumala, oma Issanda nime ilma asjata suhu wd'tma; sest Issand ei jätta seda nuhtlemata, kes Tema nime kurjaste pruugib.

Wis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie Tema nime juures mitte ei nea, ei wammu, ei lausu, ei waleta, ega peta; waid et meie Teda kõige häda sees appi hüia-me, palume, kiidame ja täname.

Kolmas käsk.

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Wis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga, waid et meie seda pühaks peame, heal meelel kuuleme ja õppime.

Meljas käsk.

Sina pead oma isa ja ema auustama, et sinu käsi hästi käib ja sina kaua elad maa peal.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei põlga, ega vihasta; waid et meie neid auustame, teenime, nende sõna kuuleme, neid armsaks ja kallits peame.

Wiies käsk.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimesele ühtegi kahju ega kurja ei tee; waid et meie teda aitame ja temale head teeme kõige ihu häda sees.

Kuues käsk.

Sina ei pea mitte abielu ära rikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie kasinaste ja puhtaste elame, kõnede ja tegude sees ja et igaüks peab oma abikaasat armastama ja auustama.

Seitsmes käsk.

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha ega wara ei wõta, ei kawala kauba, ega petise tööga eneste poole ei kisu; waid et meie tema wara ja peatoidust aitame kaswatada ja hoida.

Rahexas käsk.

Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligimese wastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese peale mitte kavalaste ei waleta, teda ei peta, keelt ei pekka, ega kurje kõnehid tema peale ei tõsta; waid et meie tema eest kostame, kõik head temast kõneleme ja kõik asjad heaks kääname.

Üheskõõs kõõsk.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pärandust ega koda kawalusega ei püüa, ega õiguse nimel eneste poole ei kiju; waid et meie teda aitame, et tema seda eneselle wõiks pidada.

Rümmes kõõsk.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese naist, sulast, ümardajat, weisid ega muud, mis tema päralt on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese naist, peret, ega weisid ära ei awatele, ega wägise ei wõta; waid et meie neid maanitseme, et nemad paigale jääwad ja teewad, mis nende kohus on.

Mis ütleb nüüd Jumal kõõkist neist sinatsist kõõskudest?

Tema ütleb nõnda: „Mina Issand, sinu Jumal, olen üks püha wihaga Jumal, kes wanemate patud nuhtleb laste kätte, kolmandamast ja neljandamast põlwest saadik neile, kes mind wihkawad. Aga neile kes mind armastawad ja minu kõõsud peawad, teen mina head tuhandest põlwest saadik.“

Teine peatükk.

Pühast ristiusust.

Esimene õpetus.

Loomiseist.

Mina usun Jumala Issa, kõigewägewama taewa ja maa Looja sisse.

Teine õpetus.

Mra linnastamiseist.

Mina usun Jeesuse Kristuse, Jumala ainu sündinud Poja, meie Issanda sisse, kes on saadud pühast Waimust, ilmale toodud neitsist Mariast, kannatanud Pontsiuse Pilatuse all, risti löödud, surnut ja maha maetud, alla läinud põrgu hauda, kolmandamal päewal jälle üles tõuunud surnuist, üles läinud taewasse, istub Jumala, oma kõigewägewama Issa paremal käel; säält tuleb tema kohut mõistma elawate ja surnute peale.

Kolmas õpetus.

Pühitsemiseist.

Mina usun püha Waimu sisse, ühte püha ristitogudust, pühade osasaamist, patude andeks andmist, liha ülestõusmist ja igawest elu.

Kolmas peatükk.

Pühast Issja meie palwest.

Meie Issa kes Sa oled taewas! Pühitsetud saagu Sinu nimi. Tulgu meile Sinu riik. Sinu taht-

mine sündigu kui taewas, nõnda ka maa peal. Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew. Anna meile andeks meie wõlad, kui meie ka andeks anna-
me oma wõlglastele. Ära saada meid mitte kiu-
satuse sisse. Waid peasta meid kurjast ära. Sest
Sinu päralt on riik, wägi ja auu igaweste! Amen!

Neljas peatükk.

Pühast ristmisest.

Mis on ristmine?

Ristmine ei ole mitte paljas wesi, waid niisugune
wesi, mis Jumala käskus on säetud ja Jumala sõ-
naga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb: „Minge,
ja õpetage kõiki rahwast, ja ristige neid Jumala
Issa, Poja ja püha Waimu nimel.“

Viies peatükk.

Pühast altari Saakramentist.

Mis on altari Saakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine
ihu ja veri, leitwa ja wiina all meile risti rahwale
füia ja juua, Kristusest enesest säetud.

Kus see on kirjutatud?

Nõnda kirjutawad pühad Ewangelistid: Matteus
Markus, Luukas ja püha Paulus:

Meie Issand Jeesus Kristus fell' öösel, mill' Teda ära anti, wöttis leiba, tänas, murdis ja andis oma jüngritelle ja ütles: „Wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse: Seda tehke minu mälestuseks.“

Sellel samal kombel wöttis Tema ka karika pärast õhtusööma aega, tänas ja andis oma jüngritelle ja ütles: „Dooge kõik säält seest; seesinane karikas on uus säädus minu were sees, mis teie ja mitmete eest ära walatakse, patude andeks andmiseks. Seda tehke, nii mitu kord, kui teie sellest joote, minu mälestuseks.“

Sõnniku palwe.

Sa oled mind fell' öösel armulikult hoidnud, oh Issand! walgusta mu südant ja mõistust ja tee lahti mu uuled, et ma S'ule laulaks, Sind kiidaks ja tänaks, Ole fell' päawal oma armuga minu juures ja õnnista minu ettewõtmist. Amen.

Palwe enne söömist.

Oh armas õnnistegija! õnnista minu leiwawõtmist, mis Sa ihi armust m'ule oled jaganud, Sinu auuks ja minu ihu rammuks! Amen.

Palwe pärast söömist.

Tänu S'ule, kallis helde Issand! kes Sa mind jälle oled söötanud ja jootnud. Sinu nimi olgu kiidetud igaweste! Amen.

Shtu palwe.

Kiidetud ja tänatud olgu Su püha nimi, helde
Issand! Sinu armuliku kaitsemise eest. Anna minu
patud andeks, mis ma sell' pääwal teinud olen,
kaitse ja hoia öösel mind, kui ma magan, et kuri
waenlane m'ule ühtige kahju ei wõi teha. Amen.

Wõõra tähede seletus.

C, c, tje, kui **ä, e, i** tema järele tuleb nii kui:
Ceder, Cäcilie, Cilicia, aga siis kui pehme **t**,
kui **a, o, u** ja **ii** tema järele tuleb, nii kui:
Carl, Constantin, Claudius, Cornelius, Cuba,
Cürie, Circus (tsirkus).

Ch, ch, tje=ha, n'agu sõwa **h**, ehk **hh**, nii kui:
Erich, Albrecht, Leberecht; hakatuseks ka kui **t**,
nii kui: Christian, Chaldea, Christlieb, Christine.

F, f, ehw, n'agu sõwa **wh**, nii kui: Florentin, Flo-
rian, Ferdinand, Flora, Friedrich, Freimund.

D, q, ku, n'agu **kw**, nii kui: Quinta (üttele Kwinta)
Quarta, Quintus, Quer, Quellenstein.

B, v, fan, n'agu sõwa **w**, nii kui: Valentin, Viktor,
Vincentius (üttele: Vintsentsius), Veronica.

X, x, its, n'agu **tj**, nii kui: Xaver, Alexander,
Xenie, Xerxes, Felix, Xerus.

Y, y, üpfilon, n'agu **j**, nii kui: New-York (üttele:
Nju-Yoork), Yacht, aga siis kui **i**, kui Ysop
(üttele: Yisop), Chrillus, Fanny, Chlin-
der, Milly.

Z, z, tjet, n'agu **tjt**, nii kui Zion, Laazarus,
Zoe, Zenobie, Zacharias, Zebedäus, Zeitung.

Radina keele kirjatahed.

a	b	c	ch	d	e	f	g	h	i	j	k	l
a	b	c	ch	d	e	f	g	h	i	j	k	l
m	n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	
m	n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	
			y	z	ä	ö	ô	ü				
			y	z	ä	ö	ô	ü				
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K		
L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V		
L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V		
			W	X	Y	Z						
			W	X	Y	Z						

Tee mis õigus on ja ära karda kedagi. Söö mis küps, räägi mis tõsi. Kes ei taha tööd teha, ei pea ka sööma. Teenitud leib teeb punased paled. Ära tee ülekohtu, et su südame tunnistus sind ei waewa. Mis sa tahad, et teised s'ule peawad tegema, seda tee neile ka. Ole seega rahul, mis s'ul on.

Ülekohtu ei seisa kottis. Aeg annab hääd nõuu. Parem karta, kui kahetseda. Walel on lühikesed jalad. Ei küsija suu pääle lööda, aga wõtja käe pääle lüüakse. Isienese kiitus haiseb. Häda õpetab palwet tegema. Täna minule, homme sinule. Uhkus tuleb enne langemist. Ahnus lükkab auku. Õigus kestab igaweste. Tuleb aeg, tuleb nõuu. Mida suurem häda, seda ligem Jumal. Noorelt waletab, wanalt warastab. Eksitus on inimlik. Pea oma aega kalliks. Öppimine teeb targaks. Igaüks on oma õnne sepp. Parem auuga surra, kui häbiga elada. Kes teisele auku kaewab, langeb isi sisse.

Kirjutuse tähed.

a b c ch d e f g h i j k l

a b c ch d e f g h i j k l

m n o p q r s t u v w x

m n o p q r s t u v w x

y x ä ö ó ü

y z ä ö õ ü

A B C D E F G

A B C D E F G

H I K L M N O

H I K L M N O

P Q R S T U V

P Q R S T U V

W X Y Z

W X Y Z

Suured ja väikesed Wene keele kirjutuse
ja trüki tähed.

Aa Bb Cc Dd

A a B b C c D d

(A a) (B b) (C c) (D d)

Ee Жж Зз Ии Кк

E e Ж ж З з И и К к

(E e) (Ж ж) (З з) (И и) (К к)

Ll Mm Nn Oo Pp

L l M m N n O o P p

(L l) (M m) (N n) (O o) (P p)

Rr Cc Tt Yy Фф

R r C c T t Y y Ф ф

(R r) (C c) (T t) (Y y) (Ф ф)

Xx Цц Чч Шш Щщ

X x Ц ц Ч ч Ш ш Щ щ

(X x) (Ц ц) (Ч ч) (Ш ш) (Щ щ)

Ѣ ѣ Ъ ѣ Ъ ѣ Ъ ѣ Ъ ѣ

Ъ ъ Ы ы Ъ ъ Ъ ъ Э э Ю ю

(jer)

(jerđi)

(jierj')

(jatj')

(E e)

(Ju ju)

Ја

Ѳ ѳ

Ѵ ѵ

Ѹ ѹ

Я я

Ѳ ѳ

Ѵ ѵ

Ѹ ѹ

(Ja ja)

(hwita)

(iſhitſa)

(iſkratſoi).

ба	бя	бы	би	бі	бу	бю	бо	бе	бѣ
ва	вя	вы	ви	ві	ву	вю	во	ве	вѣ
га	гя	гы	ги	гі	гу	гю	го	ге	гѣ
да	дя	ды	ди	ді	ду	дю	до	де	дѣ
жа	жя	жы	жи	жі	жу	жю	жо	же	жѣ
за	зя	зы	зи	зі	зу	зю	зо	зе	зѣ
ка	кя	кы	ки	кі	ку	кю	ко	ке	кѣ
ла	ля	лы	ли	лі	лу	лю	ло	ле	лѣ
ма	мя	мы	ми	мі	му	мю	мо	ме	мѣ
на	ня	ны	ни	ні	ну	ню	но	не	нѣ
па	пя	пы	пи	пі	пу	пю	по	пе	пѣ
ра	ря	ры	ри	рі	ру	рю	ро	ре	рѣ
са	ся	сы	си	сі	су	сю	со	се	сѣ
та	тя	ты	ти	ті	ту	тю	то	те	тѣ
фа	фя	фы	фи	фі	фу	фю	фо	фе	фѣ
ха	хя	—	хи	хі	ху	—	хо	хе	хѣ
ца	ця	цы	ци	ці	цу	—	цо	це	цѣ
ча	чя	—	чи	чі	чу	чю	чо	че	чѣ

ша	шя	шы	ши	ші	шу	шю	шо	ше	шѣ
ща	щя	щы	щи	щі	щу	щю	що	ще	щѣ

вы,	ты,	мы,	я,	да,	щи,	и,
teie,	šina,	meie,	mina,	jaš,	šaršta leem,	ja,

пей,	мой,	рай,	бей,	шей,	дай,	твой,
joo,	minu,	paradiis,	löö,	šimble,	anna,	šinu,

чей?	пой,	домъ,	даръ,	поль,	тубъ,
šelle?	lauka,	maja,	and,	šõrand,	tamme ruu,

адъ,	жаръ,	лѣсъ,	вонъ,	носъ,	конъ,
šõrgu,	šalawus,	mets,	wäli,	nina,	kuun,

день,	сталь,	тѣнь,	мѣдь,	пять,	рыть,
šäew,	teras,	wari,	wasf,	š,	šawama,

Богъ,	кровь,	лобъ,	родъ,	грудь,	ночь,	днемъ,
Šimal,	weri,	ots,	šuu,	rind,	šõ,	šäewa ajal,

тамъ,	гдѣ?	здѣсь,	кто?	что?	пудъ,	садъ,
šääl,	kuš?	šiin,	kes?	mis?	ruud,	aid,

лобъ,	возъ,	ровъ,	лугъ,	жалъ,	жестъ,
otsaefine,	koorm,	auf,	šaina maä,	šahju,	pleff,

шаръ,	годъ,	ядъ,	ядъ,	пыль,	печь,
šera,	aasta,	šihwt,	šõõdaw aši,	tolm,	aši,

дверь,	дымъ,	чадъ,	стулъ,	столь,	шкапъ.
uks,	šuits,	wing,	tool,	laud,	šapi.

Ли-за,	ли-па,	лу-на,	ни-ва,	ку-ма,	рѣ-ба,
Liisa,	pärna puu,	kuu,	põlv,	madar,	kala,
ò-ба,	пà-ра,	ко-рà,	пи-лà,	мà-ло,	во-дà,
mõlemad,	raar,	foor,	jaag,	wähe,	weşi,
му-кà,	э-то,	й-ва,	ок-нò,	и-дй,	ку-дà?
jahti,	see,	raju,	afen,	mine,	kuhu?
сà-ло,	ò-си,	ро-сà,	ко-сà,	со-вà,	уз-лы,
raju,	teljed,	kaete,	wifat,	öö-kuul,	jõlmid,
из-бà,	сà-ни,	уз-дà,	си-ла,	мү-ха,	ти-хо,
talu maja,	jaan,	päitjed,	jõuud,	färbes,	taiafeste,
ý-хо,	хý-до,	ли-цò,	яз-ва,	о-ни,	со-бà-ка.
kõrw,	сандисте,	jilmnägu,	katf,	nemad,	foer.

нè-бо,	сòлн-це,	юб-ка,	во-ро-тà,	но-гà,
taemas,	päite,	jeelik, kõrt,	wärawad,	jalg,
ру-кà,	ко-зà,	кү-ри-ца,	фо-на-ри,	о-тèць,
käsi,	fits,	kana,	lattred,	iia,
ли-сй-ца,	ýт-ка.	И-дй ту-дà.	Од-нà иг-лà.	
rebane,	part.	Mine jüna.	Üks põel.	
О-ни иг-рà-ли.	Мà-ло мү-ки.	Ко-рò-ва.		
Nemad mängijwad.	Wähe jahti.	Lehm.		

Мо-я я-го-да. Я иг-рà-ю и по-ю. Я мò-ю
 Minu mari. Mina mängin ja laulan. Ma peien

ли-цò. Яб-ло-ня. Ря-би-на. Ю-ны-я лъ-та
 nägu. Sünaruu. Piibelgas. Moorepõlwe aastat

яс-ное ўт-ро. Вы лю-би-те рò-зу. Мо-è
 on selge hommik. Teie armastate roosi. Minu

пе-рò у-пà-ло. Я и-дý на до-рò-гу. Мы
 julg kuffus. Ma lähan tee peale Meie

го-во-ри-ли. Вы го-во-ри-ли. Зò-ло-то дò-ро-го.
 rääkisime. Teie rääkisite. Kuld (on) kallis.

Э-та го-рà вы-со-кà. Я бý-ду дò-ма. Мы вли
 See mägi (on) kõrge. Ma saan olema kodus. Meie sõime

кà-шу. Не ша-ли, Ми-ша! Э-та рѣ-кà ши-ро-кà.
 pudru. Ära tee wallatust, Mifu! See jõgi (on) lai.

Мы чи-тà-ли и пи-сà-ли. Я че-шý гò-ло-ву.
 Meie lugesime ja kirjutasime. Ma sügen pead.

Tähendus. Kes koolis käinud, võivad vähematele wälja-
 hüüdi õpetada.

Üks-kord-üks.

1 ford 1 on 1	1 ford 2 on 2	1 ford 3 on 3
2 = 1 = 2	2 = 2 = 4	2 = 3 = 6
3 = 1 = 3	3 = 2 = 6	3 = 3 = 9
4 = 1 = 4	4 = 2 = 8	4 = 3 = 12
5 = 1 = 5	5 = 2 = 10	5 = 3 = 15
6 = 1 = 6	6 = 2 = 12	6 = 3 = 18
7 = 1 = 7	7 = 2 = 14	7 = 3 = 21
8 = 1 = 8	8 = 2 = 16	8 = 3 = 24
9 = 1 = 9	9 = 2 = 18	9 = 3 = 27
10 = 1 = 10	10 = 2 = 20	10 = 3 = 30
1 ford 4 on 4	1 ford 5 on 5	1 ford 6 on 6
2 = 4 = 8	2 = 5 = 10	2 = 6 = 12
3 = 4 = 12	3 = 5 = 15	3 = 6 = 18
4 = 4 = 16	4 = 5 = 20	4 = 6 = 24
5 = 4 = 20	5 = 5 = 25	5 = 6 = 30
6 = 4 = 24	6 = 5 = 30	6 = 6 = 36
7 = 4 = 28	7 = 5 = 35	7 = 6 = 42
8 = 4 = 32	8 = 5 = 40	8 = 6 = 48
9 = 4 = 36	9 = 5 = 45	9 = 6 = 54
10 = 4 = 40	10 = 5 = 50	10 = 6 = 60
1 ford 7 on 7	1 ford 8 on 8	1 ford 9 on 9
2 = 7 = 14	2 = 8 = 16	2 = 9 = 18
3 = 7 = 21	3 = 8 = 24	3 = 9 = 27
4 = 7 = 28	4 = 8 = 32	4 = 9 = 36
5 = 7 = 35	5 = 8 = 40	5 = 9 = 45
6 = 7 = 42	6 = 8 = 48	6 = 9 = 54
7 = 7 = 49	7 = 8 = 56	7 = 9 = 63
8 = 7 = 56	8 = 8 = 64	8 = 9 = 72
9 = 7 = 63	9 = 8 = 72	9 = 9 = 81
10 = 7 = 70	10 = 8 = 80	10 = 9 = 90

10 ford 10 on 100, 10 ford 100 on 1000.

Sind 10 top.